

РОЗДІЛ 1 ТЕОРІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

УДК 351

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.2.1>

Баштанник Оксана Віталіївна,

кандидат політичних наук, доцент,

доцент кафедри історії та політичної теорії

Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

ORCID ID: 0000-0003-4067-3261

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ІМПЕРАТИВИ СИСТЕМНОЇ РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ

INSTITUTIONAL IMPERATIVES OF THE SYSTEM DEVELOPMENT THE NATIONAL RESILIENCE OF THE STATE

У статті автором обґрунтовується, що оскільки політичні процеси сучасності характеризуються високим ступенем мінливості та невизначеності, загостренням конфліктності в системі суспільних відносин, нагальним завданням виступає вдосконалення механізмів управління інституціями державної влади на основі публічноуправлінського концепту стійкості. З цих позицій доцільно розглядати інституціональні імперативи, які конкретизують основоположні цінності реалізації публічного управління у якості об'єкта дослідження. Важливого значення інституціональні імперативи набувають в контексті розбудови управлінської системи стійкості національної держави, що особливо актуалізується для України у зв'язку з викликами протистояння збройній агресії РФ та майбутнім завданням повного відновлення. Метою дослідження є концептуалізація інституціональних імперативів у вимірі системної розбудови основних параметрів національної стійкості держави як об'єкта дослідження науки державного управління.

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що на сьогодні нагальною потребою виступає розширення рамок дослідження зазначеної проблеми та реалізації управління у сфері інституціонального забезпечення до алгоритмів аналізу особливостей функціонування наявних інститутів управління. З цією метою варто формулювати, формалізувати наявні інституціональні імперативи, показати можливості посткризового відновлення та підтримання сталого розвитку політичної системи суспільства в цілому. Отже, дослідження проблематики основ забезпечення національної системи стійкості дозволяє нам сформулювати такі інституціональні імперативи: нормативне визначення та тлумачення змісту поняття національної стійкості інституціями державної влади; формування інститутами громадянського суспільства максимально широкого суспільного консенсусу стосовно особливостей національної системи стійкості; реформування інституцій виконавчої влади з метою трансформації системи державного управління та політичної системи в цілому.

Ключові слова: *інститут, інституціональні імперативи, інституційна спроможність, національна стійкість, державне управління.*

The author substantiates in the article, that since the nowadays political processes are characterized by a high degree of variability and uncertainty, the exacerbation of conflict in the system of social relations, an urgent task is to improve the government mechanisms of state power institutions based on the public government concept of resilience. From these positions, it is expedient to consider institutional imperatives that specify the fundamental values of the implementation of public administration as an object of research. Institutional imperatives become important in the context of building a government system for the resilience of the national state, which is especially relevant for Ukraine in connection with the challenges of resisting the Russian Federation armed aggression and the future task of post-war reconstruction. The purpose of the study is the conceptualization of institutional imperatives in terms of the system development of the state national resilience main parameters as an object of research in the science of public administration.

As a result of the conducted research, it was established that today there is an urgent need to expand the scope of the specified problem study and the implementation of government in the field of institutional support to algorithms for the functioning analysis of the existing government institutes. For this purpose, it is worth formulating and formalizing the existing institutional imperatives, showing the possibilities of post-crisis recovery and maintaining the sustainable development of the political system of society as a whole. Therefore, the study of the foundations problems of ensuring the national system of resilience allows us to formulate the following institutional imperatives: normative definition and interpretation of the concept content of national resilience by the institutions of state power; formation by civil society institutions of the widest social consensus regarding the features of the national system of resilience; reforming the institutions of executive power in order to transform the system of public administration and the political system as a whole.

Key words: *institution, institutional imperatives, institutional capacity, national stability, public administration.*

Постановка проблеми. Політичні процеси в сучасному світі характеризуються високим ступенем мінливості та невизначеності, а останнім часом – загостренням конфліктності, що потребує вдосконалення механізмів управління інституціями державної влади. В якості такого типу механізмів можливо розглядати інституціональні імперативи, що конкретизують основоположні цінності реалізації управління як об'єкта дослідження. Важливого значення інституціональні імперативи набувають в контексті розбудови управлінської системи стійкості національної держави, що особливо актуалізується для України у зв'язку з викликами протистояння збройній агресії РФ та майбутніми завданнями повоєнного відновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика регулятивних аспектів міжінституційної взаємодії є досить актуальною темою для українських вчених, щоправда в якості предметного поля більшою мірою виступає сфера економічних відносин. Так, О. Івашина та М. Ковальчук обґрунтовано звертають увагу на пріоритетні напрямки удосконалення інституціональних імперативів економічної безпеки України. У більш прикладному вимірі тематики цікавість може представляти аналіз Л. Алексеєнко та І. Карпи щодо інституційних імперативів забезпечення фінансової безпеки розвитку ринків капіталу та нерухомості. Також, В. Осецький досліджує соціально-економічні суперечності розвитку аграрного ринку та виокремлює і пропонує до розгляду фахівців із відповідної галузі інституційні імперативи його стійкості. Втім, ми вважаємо за необхідне визначити основоположні інституціональні імперативи національної стійкості держави як комплексного феномену сучасного державного управління.

Метою статті є концептуалізація інституціональних імперативів у вимірі системної розбудови основних параметрів національної стійкості держави як об'єкта дослідження науки державного управління.

Виклад основного матеріалу. Один із визначних дослідників проблем демократичних трансформацій, А. Пшеворський, поставивши за мету в повній мірі відповісти на питання чи мають значення інституції, на початку свого дослідження конкретизує, що “теорія нового інституціоналізму складається з двох тез: 1) “Інститути мають значення”: вони впливають на норми, переконання і дії; отже, вони формують результати; 2) “Інституції є ендогенні”: їхня форма та функціонування залежать від умов, за яких вони виникають і існу-

ють” (Przeworski A., 2004, p. 527). В результаті проведеного дослідження вчений приходить до висновку, що чітку відповідь на питання, поставлене у заголовку його праці, надати складно і, попри визнання значущості інституцій у політико-управлінських процесах, абсолютною їх роль не стає. “Нам потрібно скептично ставитися до нашої віри в силу інституцій і бути розважливими у своїх діях. Проекти інституційної реформи повинні брати за відправну точку фактичні умови, а не плани, засновані на інституціях, які були успішними в інших місцях” (Przeworski A., 2004, p. 540). Втім, навіть нова інституціональна теорія не могла б називатися такою, якби не розглядала у якості основного об'єкта свого дослідження суспільно-політичні інституції та інститути, що є особливо характерним для окремих напрямів сучасного інституціонального аналізу. Так, Дж.-Е. Лейн у своєму дослідженні відзначав, що “теорія інституціоналізму, або теза про те, що “інституції мають значення”, може бути узгоджена із її підходом раціонального вибору, підкреслюючи роль стимулів. ... Однак радикальний інституціоналізм пропонує більш сильну тезу, а саме, що лише інституції можуть пояснити соціальні явища” (Lane J.-E., 2014, p. 28). Як відомо, в теорії нового інституціоналізму у форматі радикального інституціоналізму розглядають аргументацію щодо управлінського потенціалу політичних інститутів його фундаторів Дж. Марча та Й. Олсена. “Онтологічна прихильність радикального інституціоналізму є сильною, що зводиться до віри і в інституції як в акторів, а не тільки в індивідів” (Lane J.-E., 2014, p. 27).

Отже, підвищення значущості інституціональних регуляторів у політичному процесі через підкреслювання їх фактично імперативної ролі спонукає до продовження дискусії щодо функціонування інституційних імперативів у державному управлінні. У наукових дослідженнях до теперішнього часу найбільш поширеним є підхід до розуміння змістовної сутності феномену імперативу, який було обґрунтовано ще у фундаментальних філософських працях І. Канта. “Кожен імператив є формулою практичної необхідності, і тільки це. Він виражає спрямованість наших дій, припускаючи їхню добродесність. Формула практичної необхідності — це формула *causa impulsiva* вільного вчинку, і оскільки вона об'єктивно викликає необхідність, її називають мотивом” (Kant I., 1930, p. 14). Сучасний український вчений та філософ А. Єрмоленко в одній із своїх статей ставить за мету проаналізувати вплив кантівського категоричного морального імперативу в історико-філо-

софських дослідженнях суспільно-політичних процесів. Автором дослідження “розглядається розвиток моральних належностей відповідно до парадигмальних змін в історії філософії. На основі принципу універсалізації взаємності, що набуває історичних форм у Золотому правилі моральності та категоричному імперативі, здійснюється реконструкція стратегій обґрунтування моральних норм в онтологічній, рефлексивній та лінгвістичній парадигмах” (Єрмоленко А., 2015, с. 39). На нашу думку, феномен імперативності може бути концептуалізований також стосовно дослідження інституціональних акторів, взаємодії між ними, стратегії розвитку означених явищ і процесів в рамках інституціональної парадигми реалізації державної влади в системі державного управління.

Комплексне визначення змістовної сутності поняття інституціонального імперативу формулює у своєму дослідженні М. Ковальчук, спираючись на політичну та економічну теорію інституціонального аналізу. “Під інституціональними імперативами розуміються обов’язкові норми та правила поведінки, сформовані інституційними структурами на базі традиційних «правил гри» з урахуванням морально-етичних принципів і максимальною імовірністю сприйняття середовищем задля забезпечення ефективного регулювання та координації взаємовідносин індивідумів, груп” (Ковальчук М.В., 2014). Основним об’єктом вивчення для даного дослідника є економічна безпека держави в цілому та України зокрема, в якості основи забезпечення якої він вказує, в тому числі, на конкретизацію та впровадження в систему управління інституціональних імперативів. “Якщо розглядати інституціональні імперативи з точки зору державного управління, то саме від того, на скільки раціонально та етично вони сформульовані державними органами влади, як забезпечено механізм та інструментарій їх функціонування і вчасного оновлення, залежить стан економічної безпеки держави” (Ковальчук М.В., 2014). В якості конкретного прикладу можливо розглянути визначені М. Ковальчуком та О. Івашиною інституціональні імперативи розбудови інституціональної системи для забезпечення економічної безпеки держави. “Основними прогресивними інституціональними імперативами, які необхідні для підвищення стійкості інституціональної системи і протистояння загрозам економічній безпеці держави, є наступні: мінімальні темпи інфляції, довіра до державних та приватних інститутів, сприятливе середовище для активізації бізнес-діяльності (тобто забезпечення можливос-

тей рентабельності бізнесу в легальному секторі економіки), страхування валютних ризиків, захищеність прав інституціональних акторів в процесі соціально-економічних відносин всіх рівнів” (Івашина О.Ф. & Ковальчук М.В., 2016, с. 55).

Ми вважаємо за необхідне розширити рамки дослідження особливостей функціонування інституціональних імперативів в системі державного управління від аспектів економічної безпеки та розглянути інституціональне підґрунтя національної стійкості в цілому. Указом Президента України від 27.09.2021 р. № 479/2021 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 р.” введено в дію рішення “Про запровадження національної системи стійкості”, яким була схвалена Концепція забезпечення національної системи стійкості (Концепція забезпечення національної системи стійкості, 2021). Аналіз Концепції забезпечення національної системи стійкості дозволяє виокремити у якості ключових інституціональних імперативів розбудови національної системи стійкості наступні:

- 1) конституціональна формалізація змістовної сутності феномену національної стійкості;
- 2) суспільний консенсус щодо складових забезпечення національної системи стійкості;
- 3) стратегія трансформації політичної системи через оптимізацію системи управління.

Щодо конституціональної формалізації зазначимо, що формалізоване закріплення певної ідейної конструкції у нормативно-правових актах надає їй регулятивного потенціалу та з абстрактно-філософської площини переводить у сферу прикладної реалізації. Загалом можливо сказати, що “конституційна законність як метод і мета діяльності органів державної влади полягає, окрім її гарантування, у всеохоплюючій її дії та стійкості. Це означає неухильне дотримання конституції: в процесі реалізації безпосередньо норм Конституції; в процесі правотворчої діяльності уповноважених органів державної влади; в процесі правореалізаційної діяльності суб’єктів суспільних відносин” (Коломійцев П., 2020, с. 170). Таким чином, національна система стійкості представляє собою прикладний вимір впровадження фундаментальних конституційних положень щодо суверенності і незалежності української держави, демократичного, соціального і правового вимірів її функціонування.

Виокремлення серед суб’єктів забезпечення національної стійкості інститутів громадянського суспільства як елементів механізму інституційної взаємодії у цьому процесі спрямовує діяльність фахівців на вивчення можливостей досягнення

широкого суспільного консенсусу. “Розглядаючи *суспільний консенсус* як універсальну філософську категорію, визначаємо, що він виникає як згода в системі суспільних відносин лише за умов створення міцних і сталих зв’язків між її учасниками: на рівні держави – між владою і громадянським суспільством” (Даниленко О., 2023, с. 122). У процесі реалізації державної влади перед урядовцями сучасних демократичних держав невідворотно постає завдання залучення поряд з іншими суб’єктами владних відносин інститутів громадянського суспільства до практики здійснення державного управління. Безпосередньо у визначенні національної системи стійкості зазначено, що вона представляє собою “комплекс цілеспрямованих дій, методів та механізмів взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, інститутів громадянського суспільства, які гарантують збереження безпеки і безперервності функціонування основних сфер життєдіяльності суспільства і держави до, під час і після настання кризової ситуації” (Концепція забезпечення національної системи стійкості, 2021).

Стратегічна спрямованість на трансформацію системи управління є основою для напрацювання прикладних програмних рекомендацій щодо реформування органів державної влади і впливу на функціонування політичних інститутів. “Стратегічне управління — це реалізація концепції, в якій поєднуються цільовий та інтегральний підходи до діяльності, що дає змогу встановлювати цілі розвитку, порівнювати їх з наявними можливостями (потенціалом) та приводити їх у відповідність за рахунок розробки та реалізації системи стратегії” (Сельський А., 2013, с. 125). Від початку набуття Україною незалежності проекти реформування системи державного управління були представлені неодноразово, однак їх положення попри позитивний потенціал потребують подальшого вдосконалення.

Інституціональний імператив конституціональної формалізації щодо складових елементів національної стійкості (згідно Концепції забезпечення національної системи стійкості) полягає у підкресленні необхідності на етапі запровадження національної системи стійкості розв’язання ряду проблем, серед яких на інституційному рівні найперше виокремлюється невідомість інституційної моделі забезпечення національної стійкості в цілому (Концепція забезпечення національної системи стійкості, 2021). Конкретизація інституційної моделі реалізації управлінських відносин в даному контексті має

надзвичайно важливе значення для їх функціонального виміру, як це представлено, наприклад, у дослідженні колективу вітчизняних вчених щодо інституційної моделі системи оборони України (Лобко М.М., Фучко А.Й., Копистира В.М., 2021). “Розглядаючи інституційну модель системи оборони України слід зазначити, що вона є складною, ієрархічною, функціональною і, як зазначалось, включає значну кількість елементів, які за функціональною ознакою доцільно умовно розділити за відповідними компонентами” (Лобко М.М., Фучко А.Й. & Копистира В.М., 2021, с. 83). У якості значущих компонентів даної моделі автори виокремлюють керуючий, виконавчий і забезпечуючий та представляють рисунок структури взаємозв’язків між інституціями, функціями та напрямками здійснення інтеракцій в інституційній моделі системи оборони України. В цьому аспекті проблемою для запровадження національної системи стійкості є також “відсутність органів державної влади, відповідальних за координацію взаємодії державних та недержавних структур у сфері забезпечення національної стійкості на державному, регіональному та місцевому рівнях, у тому числі управління ризиками та забезпечення відповідних спроможностей, обґрунтування та формування необхідних резервів та ін.” (Концепція забезпечення національної системи стійкості, 2021).

Інституціональний імператив досягнення суспільного консенсусу стосовно визначення пріоритетних складових забезпечення національної системи стійкості вказує на важливість наявності широкої суспільної згоди як щодо цих складових, так і щодо методів їх використання та механізмів підтримання стійкості. Серед основних проблем, які потребують розв’язання на етапі запровадження національної системи стійкості, в Концепції забезпечення національної системи стійкості на методологічному рівні було виокремлено недостатній рівень обізнаності посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також інститутів громадянського суспільства з вимогами інформаційної безпеки, відсутність або недостатній рівень засобів і можливостей ефективно протистояти інформаційній війні, яка ведеться проти України, та відповідних навичок роботи з дезінформацією (Концепція забезпечення національної системи стійкості, 2021).

З-поміж значної кількості підходів до визначення сутності феномену громадянського суспільства вважаємо за необхідне звернути увагу на дослідження його з точки зору взаємодії з державою, до якої воно приналежне. “Громадянське суспільство як система недержавних суспільних

відносин і інститутів, що надає особистості можливість реалізувати свої права, потреби, інтереси та цінності, поряд з тим, не є ізольованим від держави, не протистоїть їй, а швидше, навпаки, громадянське суспільство й держава поєднані одне з одним низкою структурних зв'язків, оскільки держава, здійснюючи управлінсько-посередницькі функції в суспільному житті, не може не співдіяти з громадянськими цінностями та інститутами, які через систему горизонтальних зв'язків охоплюють майже всі суспільні відносини” (Вітер Д. & Руденко О., 2014, с. 23). Більше того, вітчизняними вченими підкреслюється, що на сучасному етапі розвитку соціально-політичних відносин в державі громадянське суспільство може значним чином впливати на формування системи державного управління. “Громадські організації та спілки, найрізноманітніші угруповання з широкою палітрою громадських інтересів, що вирізняються у функціональному просторі громадянського суспільства, структурують громадські інтереси та соціально-політичні переконання і у консолідованому вигляді сприяють їх представленню і захисту у системі державно-громадського управління, для чого можуть використовувати різні механізми” (Постол О.Є., 2016).

Інституціональний імператив трансформації політичної системи шляхом реалізації стратегії реформування системи управління є ще одним важливим елементом конструювання національної системи стійкості. Необхідність аналізу реформування системи державного управління України у контексті нашого дослідження пов'язана з тим, що для раціональної розбудови національної системи стійкості перешкоджає наявність ряду проблемних аспектів для її ефективного функціонування. Серед проблем, які потребують розв'язання, у Концепції забезпечення національної системи стійкості визначено, що не вирішеним на час її ухвалення є також питання законодавчого, інституційного, методологічного забезпечення функціонування національної системи стійкості та взаємодії суб'єктів її забезпечення (Концепція забезпечення національної системи стійкості, 2021).

Змістовна сутність терміну “інституційне забезпечення” можливо розкрити, наприклад, на основі розгляду особливостей інституційного забезпечення державного регулювання соціальної безпеки в Україні, що представлено в дослідженні О. Сидорчук та О. Хандій. “Інституційне забезпечення державного регулювання соціальної безпеки в Україні представлено системою інституцій та інститутів соціальної, нормативно-правової та

економічної спрямованості. Основу інституційного забезпечення становить нормативно-правове забезпечення, яке визначає права та свободи громадян України, здійснює розподіл повноважень та обов'язків державних органів влади щодо забезпечення соціальної безпеки” (Сидорчук О. & Хандій О., 2019, с. 161).

Безпосередньо у Концепції забезпечення національної системи стійкості вказано, що для розв'язання проблем, пов'язаних із запровадженням національної системи стійкості, з-поміж іншого, необхідним є створення механізму інституційного забезпечення національної системи стійкості. Важливість конструювання ефективного інституціонального механізму у різних сферах державного управління вже тривалий час є предметом дослідження українських вчених у цій галузі, наприклад, значну теоретико-методологічну цінність представляє дослідження О. Федорчак. “Під інституційним механізмом державного управління будемо розуміти складну систему, призначену для практичного здійснення державного управління та досягнення поставлених цілей, яка охоплює: сукупність органів державної влади і місцевого самоврядування та інших суб'єктів, задіяних у процесі формування і реалізації державної політики у певній сфері; сукупність нормативно-правових актів, які регулюють зміст, процес формування і реалізації державної політики у цій же сфері; а також державну політику щодо формування нових, усунення старих та трансформації існуючих інститутів” (Федорчак О., 2017, с. 60). У Концепції обґрунтовується підхід, за якого на загальнодержавному рівні до механізму інституційного забезпечення національної системи стійкості має бути включено в першу чергу Раду національної безпеки і оборони України, а також має функціонувати така посадова одиниця як національний координатор з питань співробітництва України з НАТО у сфері розбудови національної системи стійкості. На регіональному і місцевому рівнях до нього має бути включено в першу чергу місцеві державні адміністрації, а також мають бути утворені постійні структури міжвідомчої взаємодії з питань забезпечення безпеки і стійкості регіонів і територіальних громад (Концепція забезпечення національної системи стійкості, 2021). У документі достатньо розгорнуто представлено проект механізму інституційного забезпечення національної системи стійкості, що базується на функціонуванні наявних інституцій (із розширенням їх повноважень), та тих, що мають бути спеціально сформовані.

Також, вважаємо за необхідне звернути особливу увагу на те, що в Концепції забезпечення національ-

ної системи стійкості зазначається, що впроваджувана національна система стійкості має передбачати забезпечення функціонування таких базових елементів, як гарантована дієвість та спроможність до повноцінного функціонування системи державних органів, їх інституційна стійкість (Концепція забезпечення національної системи стійкості, 2021). Для коректного виконання наукових досліджень, а також використання категоріального апарату при розробці нормативно-правових актів постає необхідність прояснити та окреслити змістовну сутність понять інституційної дієвості, спроможності та стійкості.

У збірці програмних документів Робочої групи “Людська гідність і права людини” Німецької комісії “Justitia et Pax” поняття інституційної дієвості розглядається відносно проблеми гарантування прав людини. В аналітичній розробці зазначається, що “інституційна дієвість прав людини залежить від прозорості суто юридичних формулювань, що важливо пам’ятати, щоб не затвердити практику просто спрямовувати в одну площину юридичні та моральні питання й розчинити, таким чином, внутрішню структуру юридичних норм, змішавши їх з моральною інтуїцією” (Людська гідність. Мотивації чинності прав людини, 2022) З огляду на вказане, можливо зауважити, що аспект дієвості у функціонуванні державних органів нерозривно пов’язаний із нормативно-правовою основою реалізації їх діяльності. Підміна останньої регуляторами морального порядку призводить до ризику зростання маніпулятивного потенціалу суспільно-політичного дискурсу щодо типу суспільних відносин, які регулюються відповідними органами державної влади.

Серед академічних визначень поняття інституційної спроможності досить операціональним є підхід О. Рось, яка характеризує інституційну спроможність як “здатність інституції виконувати свої функції через забезпечення належного рівня процесів, організації та ресурсів відповідної інституції” (Рось О., 2019, с. 99). На основі даної категоризації, а також в результаті проведення власного аналізу, вважаємо за доцільне розглядати змістовну сутність явища інституційної спроможності як здатності інституції виконувати свої функції на основі нормативно-правового, організаційного та ресурсного забезпечення. Поняття інституційної спроможності, як і інституційної дієвості, може бути застосованим щодо суспільних інститутів різного рівня формалізації – як вже означених органів державної влади, так і інших інститутів політичної системи.

Інституційна стійкість як центральний концепт інституційної складової Концепції забезпе-

чення національної системи стійкості може бути застосована щодо аналізу інституційних структур на різних рівнях їх функціонування. Жукова характеризує інституційну стійкість держави як “ступінь зростання, в якому вищий рівень стабільності досягається шляхом реформування природного еволюційного процесу самооновлення суспільної системи. Цього можна досягти шляхом докорінної зміни відсталих соціально-політичних інститутів та подолання деструктивних проявів інституційного розвитку держави, які потребують для свого відновлення часу та значних зусиль усього суспільства” (Жукова Л., 2017, с. 6) У вимірі окремого політичного інституту стан інституційної стійкості може бути підтриманий в рамках ефективного функціонування інституційної системи управління в цілому. Важливим аспектом при цьому є убезпечення від виникнення такої ситуації, за якої інституційна стійкість буде забезпечена впливом переважно неформальних чинників та факторів деструктивного характеру.

Висновки. Тривалий час реалізація національних інтересів України розглядалася в контексті забезпечення її національної безпеки в координатах захисту основ державності, таких як, наприклад, демократичний конституційний лад. При цьому актуалізувався прогностичний аспект у механізмі прийняття управлінських рішень, оскільки предметом аналізу могли виступати потенційні загрози. На сьогодні вчені в галузі державного управління, державні службовці та представники громадянського суспільства вважають за необхідне розширити рамки дослідження зазначеної проблеми та реалізації управління у вказаній сфері до аналізу особливостей функціонування відповідних інституцій. Для цього вони формулюють, формалізують та привертають увагу громадянського суспільства до, в тому числі, до можливостей посткризового відновлення та підтримання сталого розвитку політичної системи суспільства в цілому. Отже, дослідження проблематики основ забезпечення національної системи стійкості дозволяє нам сформулювати такі інституціональні імперативи цього: нормативне визначення та тлумачення змісту поняття національної стійкості інституціями законодавчої та судової влади; формування інституціями громадянського суспільства максимально широкого суспільного консенсусу стосовно особливостей національної системи стійкості; реформування інституцій виконавчої влади з метою трансформації системи державного управління та, у підсумку, політичної системи в цілому.

REFERENCES:

1. Przeworski, A. (2004). Institutions Matter? Government and Opposition, 39, 527-540.
2. Lane, J.-E. (2014). Institutionalism: "Institution" and "Institutions Matter". Open Journal of Political Science, 4, 23-30.
3. Kant, I. (1930). Lectures On Ethics. London: Methuen and Co. Ltd.
4. Yermolenko, A. (2015). Katehorychnyi moralnyi imperatyv v istoryko-filosofskykh paradyhmakh [Categorical moral imperative in historical and philosophical paradigms]. Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Filosofski i psykholohichni nauky. - Bulletin of the Prykarpatsky University. Philosophical and psychological sciences, 19, 39-47 [in Ukrainian].
5. Kovalchuk, M.V. (2014). Imperatyvy ekonomichnoi bezpeky derzhavy: instytutsionalnyi pidkhid [Imperatives of economic security of the state: an institutional approach]. Efektyvna ekonomika - Efficient economy, 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_11_94 [in Ukrainian].
6. Ivashyna, O.F. & Kovalchuk, M.V. (2016). Priorityetni napriamky udoskonalennia instytutsionalnykh imperatyviv ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Priority areas of improvement of institutional imperatives of economic security of Ukraine]. Innovatsiina ekonomika - Innovative economy, 9-10, 52-56 [in Ukrainian].
7. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 20 serpnia 2021 roku "Pro zaprovadzhennia natsionalnoi systemy stiikosti", Ukaz Prezydenta Ukrainy № 479/2021 [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated August 20, 2021 "On the introduction of the national stability system", Decree of the President of Ukraine No. 479/2021] (2021) (Ukraine). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#Text> [in Ukrainian].
8. Kolomiitsev, P. (2020). Konstytutsiina zakonnist yak metod ta meta zdiisnennia derzhavnoi vlady [Constitutional legality as a method and purpose of exercising state power]. Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i pravo - Entrepreneurship, economy and law, 6, 168-172 [in Ukrainian].
9. Danylenko, L.I. (2023). Suspilnyi konsensus – efektyvna tekhnolohiia antykryzovoho upravlinnia u systemi mistsevoho samovriaduvannia [Social consensus – an effective technology of anti-crisis management in the system of local self-government]. Visnyk pisliadyplomnoi osvity. Serii : Sotsialni ta povedinkovi nauky - Bulletin of post-diploma education. Series: Social and behavioral sciences, 23, 118-132 [in Ukrainian].
10. Selskyi, A.A. (2013). Stratehiia i derzhavne upravlinnia yak peredumovy tekhnolohichnosti stratehichnoho upravlinnia [Strategy and state management as prerequisites for the technology of strategic management]. Ekonomika ta derzhava - Economics and the state, 5, 124-126 [in Ukrainian].
11. Lobko, M.M., Fuchko, A.Y. & Kopystyra, V.M. (2021). Instytutsiina model systemy oborony Ukrainy [Institutional model of the defense system of Ukraine]. Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho - Collection of scientific works of the Center for Military and Strategic Research of the Ivan Chernyakhovsky National University of Defense of Ukraine, 1, 82-86 [in Ukrainian].
12. Viter, D. & Rudenko, O. (2014). Teoretychne osmyslennia idealnoi sutnosti hromadianskoho suspilstva [Theoretical understanding of the ideal essence of civil society]. In Rozvytok hromadianskoho suspilstva v Ukraini: mynule, suchasnist, perspektyvy [Development of civil society in Ukraine: past, present, perspectives] (pp. 21-46). IHSU, Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia" [in Ukrainian].
13. Postol, O.Ye. (2016). Hromadianske suspilstvo yak subiekt formuvannia systemy publichnoho upravlinnia [Civil society as a subject of formation of the public administration system]. In Publichne upravlinnia ta administruvannia v umovakh informatsiinoho suspilstva: vitchyzniani i zarubizhnyi dosvid [Public management and administration in the conditions of the information society: domestic and foreign experience] (pp. 211-250). ZDIA. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/monodrupadmin_214.pdf [in Ukrainian].
14. Sydorchuk, O.H. & Handiy O.O. (2019). Instytutsiine zabezpechennia derzhavnoho rehuliuвання sotsialnoi bezpeky [Institutional support of state regulation of social security]. Ekonomichniy visnyk Donbasu - Economic Bulletin of Donbas, 1, 157-163 [in Ukrainian].
15. Fedorchak, O.V. (2017). Instytutsiinyi mekhanizm derzhavnoho upravlinnia [Institutional mechanism of state administration]. Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia - Effectiveness of state administration, 1, 53-63 [in Ukrainian].
16. Liudska hidnist. Motyvatsii chynnosti prav liudyny. Zbirka prohramnykh dokumentiv Robochoi hrupy "Liudska hidnist i prava liudyny" Nimetskoj komisii "Justitia et Pax" [Human dignity. Motivations for the validity of human rights. Collection of program documents of the Working Group "Human Dignity and Human Rights" of the German Commission "Justitia et Pax"]. (2022). Per. z nim. Natali Komarovoї ta Halyny Diachok. Kyiv: Dukh i litera. URL: [https://books.google.com.ua/books?id=QXxxEAAQBAJ&dq="інституційна+дієвість"&hl=uk&source=gb_s_navlinks_s](https://books.google.com.ua/books?id=QXxxEAAQBAJ&dq=) [in Ukrainian].
17. Ros, O.H. (2019). Poniattia ta sutnist normatyvno-pravovoho zabezpechennia instytutsiinoї spromozhnosti predstavnytskykh orhaniv mistsevoho samovriaduvannia [The concept and essence of regulatory and legal support of the institutional capacity of representative bodies of local self-government]. Investytsii: praktyka ta dosvid - Investments: practice and experience, 18, 97-100 [in Ukrainian].
18. Zhukova, L. (2017). Instytutsiina stiikist derzhavy v umovakh hlobalnoi nestabilnosti [Institutional stability of the state in conditions of global instability]. Ekonomika i suspilstvo - Economy and society, 13, 3-7 [in Ukrainian].